

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

UZNESENIA

RADA

UZNESENIE RADY

z 30. novembra 2009

o pláne na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní

(Text s významom pre EHP)

(2009/C 295/01)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

keďže:

- (1) Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) predstavuje v Európskej únii spoločný základ pre ochranu práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní, ktoré na účely tohto uznesenia zahŕňa predsúdne a súdne konania.
- (2) Okrem toho je dohovor, ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva, e pre členské štáty dôležitým základom pre vzájomnú dôveru v ich systémy trestného súdnictva a posilňovanie tejto dôvery. Zároveň však existuje priestor pre vykonanie ďalších opatrení zo strany Európskej únie s cieľom zabezpečiť úplné vykonávanie a dodržiavanie noriem dohovoru, ako aj zabezpečiť konzistentné uplatňovanie príslušných noriem a zvýšiť existujúce štandardy.
- (3) Európska únia úspešne vytvorila priestor slobody pohybu a pobytu, z ktorého majú občania prínos vo forme stále častejšieho cestovania, štúdiá alebo práce v rámci iných krajín ako krajiny, v ktorej majú pobyt. Odstránenie vnútorných hraníc a narastajúce uplatňovanie práva na voľný pohyb a pobyt však viedlo k nárastu počtu osôb podieľajúcich sa na trestnom konaní v inom členskom štáte ako štáte ich pobytu. V týchto situáciách je otázka procesných práv podozrivých a obvinených osôb zvlášť dôležitá, keďže je potrebné zaručiť právo na spravodlivé konanie.
- (4) Hoci sa na úrovni Európskej únie prijali rôzne opatrenia na zabezpečenie vysokej úrovne bezpečnosti občanov, existuje rovnaká potreba riešiť konkrétne problémy, ktoré môžu vzniknúť, ak je nejaká osoba podozrivá alebo obvinená v trestnom konaní.
- (5) To si vyžaduje osobitné opatrenia týkajúce sa procesných práv, aby sa zabezpečilo spravodlivé trestné konanie. Takéto opatrenia, ktoré môžu zahŕňať právne predpisy, ako aj iné opatrenia, posilnia dôveru občanov v to, že Európska únia a jej členské štáty budú chrániť a zaručovať ich práva.
- (6) Európska rada v Tampere dospela v roku 1999 k záveru, že v kontexte vykonávania zásady vzájomného uznávania by sa malo začať pracovať i na tých aspektoch procesného práva, pre ktoré sa spoločné minimálne normy považujú za potrebné na uľahčenie uplatňovania zásady vzájomného uznávania pri dodržaní základných právnych zásad členských štátov (záver 37).
- (7) Aj v Haagskom programe z roku 2004 sa ustanovuje, že ďalšia realizácia vzájomného uznávania ako základného kameňa justičnej spolupráce znamená vytváranie rovnocenných noriem procesných práv v trestnom konaní, na základe štúdií o existujúcej úrovni záruk v členských štátoch a pri riadnom rešpektovaní ich právnych tradícií (bod III 3.3.1.).

- (8) Vzájomné uznávanie vychádza z predpokladu, že príslušné orgány členských štátov dôverujú systémom trestného súdnictva ostatných členských štátov. Na účely posilnenia vzájomnej dôvery v rámci Európskej únie je dôležité, aby dohovor dopĺňali normy Európskej únie na ochranu procesných práv, ktoré sú riadne vykonané a uplatňované v členských štátoch.
- (9) Nedávne štúdie preukázali, že odborníci široko podporujú opatrenia Európskej únie o procesných právach zabezpečované prostredníctvom právnych predpisov a iných opatrení a že je potrebné posilniť vzájomnú dôveru medzi justičnými orgánmi v členských štátoch⁽¹⁾. V rovnakom zmysle sa vyjadril aj Európsky parlament⁽²⁾. Európska komisia vo svojom oznámení v súvislosti so štokholmským programom⁽³⁾ konštatuje, že posilnenie práv obhajoby je kľúčovou otázkou pre zachovanie vzájomnej dôvery členských štátov a dôvery občanov v Európsku úniu.
- (10) Diskusie o procesných právach v súvislosti s Európskou úniou v uplynulých pár rokoch nevedli k žiadnym konkrétnym výsledkom. V oblasti justičnej a policajnej spolupráce sa však dosiahol značný pokrok v prípade opatrení na uľahčenie stíhania. Teraz nastal čas prijať opatrenia na zlepšenie rovnováhy medzi týmito opatreniami a ochranou procesných práv jednotlivcov. Je potrebné vynaložiť úsilie na posilnenie procesných záruk a dodržiavanie zásad právneho štátu v trestnom konaní bez ohľadu na to, kam a kde v Európskej únii sa občania rozhodnú cestovať, študovať, pracovať alebo žiť.
- (11) Vzhľadom na význam a komplexnosť týchto otázok je vhodné sa nimi zaoberať postupne a zároveň zabezpečiť ich celkovú konzistentnosť. Ak sa budeme v jednom momente zaoberať jednou oblasťou budúcich činností, môžeme sústrediť svoju pozornosť na každé jednotlivé opatrenie, aby sa mohli problémy identifikovať a riešiť spôsobom, ktorý každému opatreniu dodá pridanú hodnotu.
- (12) Vzhľadom na nevyčerpávajúcu povahu zoznamu opatrení ustanoveného v prílohe k tomuto uzneseniu by Rada mala tiež zvážiť možnosť zaoberať sa otázkou ochrany iných procesných práv, ako sú uvedené v danom zozname.
- (13) Každý nový legislatívny akt EÚ v tejto oblasti by mal byť v súlade s minimálnymi normami ustanovenými v dohovore, ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva,

PRIJÍMA TOTO UZNESENIE:

1. Na úrovni Európskej únie by sa mali prijať opatrenia s cieľom posilniť práva podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní. Takéto opatrenia môžu zahŕňať právne predpisy, ako aj iné opatrenia.
2. Rada schvaľuje „Plán na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní“ (ďalej len „plán“), ako sa uvádza v prílohe k tomuto uzneseniu, ako základ pre budúce opatrenia. Práva obsiahnuté v tomto pláne, ktorý by sa mohol doplniť o ďalšie práva, sa považujú za základné procesné práva a opatrenia týkajúce sa týchto práv by sa mali v tejto fáze uprednostniť.
3. Komisia sa vyzýva, aby predložila návrhy týkajúce sa opatrení vymedzených v pláne a predložila zelenú knihu uvedenú v písmene F.
4. Rada preskúma všetky návrhy predložené v súvislosti s plánom a zaväzuje sa riešiť ich prioritne.
5. Rada v súlade s príslušnými predpismi plne spolupracuje s Európskym parlamentom a náležite spolupracuje s Radou Európy.

⁽¹⁾ Pozri okrem iného „Analysis of the future of mutual recognition in criminal matters in the European Union“ (Analýza budúcnosti vzájomného uznávania v trestných veciach v Európskej únii), správa *Université Libre de Bruxelles* z 20. novembra 2008.

⁽²⁾ Pozri napr. odporúčanie Európskeho parlamentu Rade zo 7. mája 2009 o rozvoji oblasti trestného súdnictva v Európskej únii, dokument 2009/2012(INI), bod 1 písm. a).

⁽³⁾ „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, dokument KOM(2009) 262 (bod 4.2.2).

PRÍLOHA

PLÁN NA POSILNENIE PROCESNÝCH PRÁV PODOZRIVÝCH ALEBO OBVINENÝCH OSÔB V TRESTNOM KONANÍ

Poradie práv uvedených v tomto pláne je orientačné. Zdôrazňuje sa, že vysvetlivky uvedené nižšie slúžia len ako námet navrhovaných opatrení a ich cieľom nie je vopred regulovať presný rozsah a obsah dotknutých opatrení.

Opatrenie A: Preklad a tlmočenie

Stručné vysvetlenie:

Podozrivá alebo obvinená osoba musí mať možnosť rozumieť, čo sa deje, a vyjadriť sa tak, aby jej bolo rozumieť. Podozrivá alebo obvinená osoba, ktorá nehovorí jazykom, ktorý sa používa v konaní, alebo mu nerozumie, potrebuje tlmočníka alebo preklad základných procesných dokumentov. Osobitná pozornosť by sa mala venovať potrebám podozrivých a obvinených osôb s poruchami sluchu.

Opatrenie B: Poučenie o právach a informovanie o obvineniach

Stručné vysvetlenie:

Osoba, ktorá je podozrivá alebo obvinená z trestného činu, by mala byť informovaná o svojich základných právach ústne alebo, ak je to vhodné, písomne, napr. prostredníctvom zoznamu práv. Okrem toho by mala dotknutá osoba urýchlene dostať informácie o povahe a dôvodoch obvinenia vzneseného voči nej. Osoba, ktorá bola obvinená, by mala mať vo vhodný čas právo aj na všetky informácie potrebné na prípravu svojej obhajoby, čo by samozrejme nemalo mať vplyv na riadny priebeh trestného konania.

Opatrenie C: Právne poradenstvo a právna pomoc

Stručné vysvetlenie:

Právo podozrivej alebo obvinenej osoby v trestnom konaní na právne poradenstvo (prostredníctvom právneho zástupcu) v čo najskoršej vhodnej fáze takéhoto konania je nevyhnutné na zabezpečenie spravodlivosti konania; právo na právnu pomoc by malo zabezpečiť účinný prístup k uvedenému právu na právne poradenstvo.

Opatrenie D: Komunikácia s príbuznými, zamestnávateľmi a konzulárnymi orgánmi

Stručné vysvetlenie:

Podozrivá alebo obvinená osoba, ktorá bola pozbavená osobnej slobody, sa urýchlene poučí o práve informovať o svojom pozbavení osobnej slobody aspoň jednu osobu, napríklad príbuzného alebo zamestnávateľa, pričom by tým nemal byť dotknutý riadny priebeh trestného konania. Ďalej sa podozrivá alebo obvinená osoba, ktorá bola pozbavená osobnej slobody v inom štáte než je jej vlastný, poučí o práve informovať o pozbavení osobnej slobody príslušné konzulárne úrady.

Opatrenie E: Osobitné záruky podozrivých alebo obvinených osôb, ktoré sú ohrozené

Stručné vysvetlenie:

S cieľom zabezpečiť spravodlivosť konania je dôležité, aby sa osobitná pozornosť venovala podozrivým alebo obvineným osobám, ktorý nechápu obsah alebo zmysel konania, napr. vzhľadom na ich vek, duševný alebo fyzický stav.

Opatrenie F: Zelená kniha o väzbe

Stručné vysvetlenie:

Čas, ktorý môže osoba stráviť vo väzbe pred prerokovaním veci súdom a počas súdneho konania, sa medzi jednotlivými členskými štátmi značne líši. Nadmerne dlhé obdobie väzby má na jednotlivca negatívne dôsledky, môže mať negatívny vplyv na justičnú spoluprácu členských štátov a nezodpovedá hodnotám, na ktorých je založená Európska únia. Preto by sa mali v tejto súvislosti v rámci zelenej knihy preskúmať vhodné opatrenia.